

УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ БОРГОМ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Кугляр Анна Андріївна,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»,

Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто причини виникнення податкового боргу та податкового боргу, що визнається безнадійним, проаналізовано динаміку податкового боргу в Україні. Зафіксовано стрімке зростання податкового боргу протягом 2022-го року. Запропоновано застосовувати світовий досвід удосконалення управління податковим боргом у післявоєнний період.

Ключові слова: управління, податковий борг, динаміка.

Важливим показником реалізації податкової політики держави є рівень добровільної сплати податків і зборів громадянами. Добровільно сплачені податкові надходження до державного бюджету у встановлений строк є важливим елементом у системі адміністрування податків. Недоотримання значної частини доходів бюджету, а саме податкових надходжень, які становлять основну його частину, призводить до накопичення великих сум податкового боргу.

Оскільки основними причинами виникнення податкового боргу є значний спад виробництва та зростання цін на сировину і матеріали, відсутність ринків збуту продукції, неплатоспроможність покупців, що тягне за собою несвоєчасне надходження коштів на банківські рахунки та збільшення дебіторської заборгованості, відсутність обігових коштів, непередбачувані обставини; надмірна кредиторська заборгованість [1], то в умовах воєнного стану та економічної кризи питання щодо управління податкового боргу набуває ще більшої актуальності.

Протягом 2022-го року податковий борг стрімко зростає (рис. 1) у порівнянні з аналогічним періодом 2021-го року.

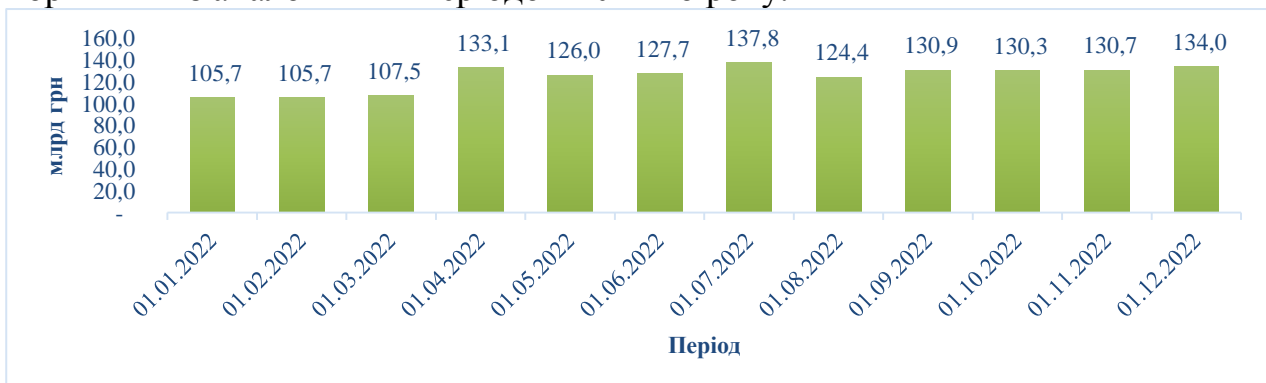

Рисунок 1. Динаміка податкового боргу протягом 2022 року, млрд грн

Джерело: сформовано автором за даними [2]

Зростання податкового боргу в кінці 2022-го року становило 28,3 млрд грн, тоді як 2021-го року таке зростання становило 7,9 млрд грн.

Також збільшувалась і сума списаної безнадійної заборгованості. Протягом 2022-го року її списання зросло на 8,3 млрд грн.

Безнадійним податковим боргом згідно з п. 2 розділу II «Порядку списання безнадійного податкового боргу платників податків» є:

- податковий борг платника податків, визнаного в установленому порядку банкрутом, вимоги щодо якого не були задоволені у зв'язку з недостатністю майна банкрута;
- податковий борг фізичної особи, яка визнана в судовому порядку недієздатною, безвісно відсутньою або оголошена померлою, у разі недостатності майна, на яке може бути звернуто стягнення згідно із законом;
- податковий борг померлої фізичної особи у разі недостатності майна, на яке може бути звернуто стягнення згідно із законом;
- податковий борг фізичної особи, яка понад 720 днів перебуває у розшуку;
- податковий борг платника податків, у тому числі податкового агента, стосовно якого минув строк давності;
- податковий борг платника податків, що виник внаслідок форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), які підтверджуються сертифікатом про форс-мажорні обставини;
- податковий борг платника податків, щодо якого до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань внесено запис про його припинення на підставі рішення суду [3];

Списанню підлягає безнадійний податковий борг, у тому числі штрафні санкції, пеня, нараховані на такий податковий борг. Структурний підрозділ податкового органу, до функцій якого належить списання безнадійного податкового боргу, здійснює таке списання щокварталу.

Після припинення воєнного стану для України наступить процес відбудови, це також стосуватиметься і політики управління податковим боргом. Цьому може сприяти розгляд світової практики з цього питання. Значна кількість податкових відомств країн світу використовує ризикоорієнтовані моделі управління податковим боргом. Окрім ризикоорієнтованого підходу, у розвинених країнах світу застосовують інші підходи до управління податковим боргом, зокрема: диференціації платників для врахування індивідуальних обставин виникнення боргу та розроблення заходів із його стягнення; розвиток системи раннього реагування для запобігання виникнення податкового боргу; аутсорсинг податкових зобов'язань платників та ін.

Наприклад, управління податковим боргом в Ірландії передбачає використання обмеженої реструктуризації податкового боргу для життєздатних підприємств, що платять податки, розширені повноваження щодо стягнення податкового боргу. Управління податковим боргом спрямоване на своєчасне та

ефективне реагування на прострочення податкових платежів або їх неповну сплату.

В Австралії існує диференційований підхід до управління податковим боргом платників податків. Боржникам, які мають тимчасові фінансові труднощі, але бажають погасити податкову заборгованість, податкові органи надають цільову підтримку, яка передбачає індивідуальні механізми виплати, звільнення від пені, а також повне або часткове звільнення від сплати визначеної заборгованості. У Данії практикується система сплати податків за допомогою спеціальної компанії, яка має доступ до всіх рахунків у банках Данії. На підставі укладених договорів така компанія повністю сплачує податки за платників податків. Протест у випадку виникнення податкового боргу його стягнення обґрунтовується на індивідуальному підході до податкового боржника [4].

Отже, збільшення податкового боргу є проблемою на державному рівні, оскільки ненадходження запланованих податків призводить і до зменшення видатків, у тому числі і на соціальну сферу, яка є особливо важливою під час воєнного стану. Тому для покращення процесу управління податковим боргом слід звернути увагу на закордонний досвід, зокрема на напрями запобігання виникнення негативних явищ, а також на мінімізацію ризиків.

Список використаних джерел

1. Проноза П.В. Динаміка податкового боргу і напрями вдосконалення податкового адміністрування в Україні. Економіка та держава. №5. 2018.
2. Інформація про податковий борг. Державна податкова служба. (дата звернення 22.02.2023). URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/dinamika-podatkovogo-borg/547439.html>
3. Наказ Міністерства фінансів України: «Про затвердження Порядку списання безнадійного податкового боргу платників податків» №220. Від 28.07.2022. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/77572.html>
4. Волощук Р.Є. Зарубіжний досвід управління податковим боргом та його адаптація в Україні. Економіка і суспільство. №9. 2017.

***Abstract:** considered the causes of tax debt and tax debt recognized as hopeless, analyzed the dynamics of tax debt in Ukraine. It is noted that the tax debt will increase rapidly during 2022. It is proposed to pay attention to the world experience of improving tax debt management in the post-war period.*

***Key words:** credit, military actions, benefits, indebtedness.*

Науковий керівник:

Полторак А.С.,

д-р екон. наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та маркетингу,

Миколаївський національний аграрний університет